

Sygn. akt II CSK 678/11

POSTANOWIENIE

Dnia 11 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

SSN Marta Romańska

w sprawie z wniosku Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

w Z.

przy uczestnictwie A. K.

o umieszczenie A. K. w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 11 maja 2012 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego

z dnia 7 lipca 2011 r.,

- 1) oddala skargę kasacyjną,
- 2) przyznaje radcy prawnemu M. P. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy na wniosek Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Z. z dnia 18 maja 2010 r. postanowieniem z 5 kwietnia 2011 r. orzekł o potrzebie przyjęcia uczestniczki postępowania, A. K., do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody. Apelacja uczestniczki została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 7 lipca 2011 r.

W skardze kasacyjnej uczestniczka nawiązując do swych wcześniejszych twierdzeń wypowiedzianych w toku postępowania apelacyjnego zarzuciła, że postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 7 lipca 2011 r. zostało wydane z naruszeniem: art. 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (obecnie jedn. tekst: Dz. U. 2011.231.1375 ze zm. – dalej: „u.o.z.p.”) w związku z art. 36 ust. 2 pkt h i art. 47 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (jedn. tekst: Dz. U. 2009.175.1362 ze zm. – dalej „u.p.s.”) - przez przyjęcie, że uczestniczka korzystała z oparcia społecznego; art. 29 ust. 1 i 3 u.o.z.p. - przez uznanie, iż wnioskodawca miał legitymację czynną do złożenia wniosku dotyczącego uczestniczki; art. 30 u.o.z.d. – przez stwierdzenie, że opinia sądowno-lekarska J. M. z dnia 22 lipca 2010 r. spełniała wymagania świadectwa lekarskiego - załącznika do wniosku o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym bez zgody pacjenta; art. 328 § 2 w związku z art. 233 § 1 i art. 382 k.p.c. – przez niedokonanie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Według utrwalonego w orzecznictwie poglądu, naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. przez sąd drugiej instancji może stanowić podstawę kasacyjną tylko wtedy, gdy uzasadnienie orzeczenia sądu drugiej instancji jest dotknięte wadami, które uniemożliwiają przeprowadzenie kontroli kasacyjnej tego orzeczenia (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2011 r., II UK 338/10, LEX nr 898252), a w niniejszej sprawie taki przypadek niewątpliwie nie występuje; w skardze brak nawet próby uzasadnienia występowania w sprawie takiego przypadku. W konsekwencji podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w powiązaniu z art. 233 §1 i art. 382 k.p.c. nie mógł odnieść zamierzonego przez skarżącą skutku.

2. Z pozostałych zarzutów kasacyjnych na czoło wysuwają się twierdzenia o bezpodstawnym, naruszającym art. 29 ust. 3 i art. 8 u.o.z.p. oraz art. 36 ust. 2 pkt h i art. 47 u.p.s. uznaniu legitymacji Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej do wszczęcia postępowania o przyjęcie uczestniczki do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody.

Według art. 29 ust. 3 u.o.z.p., w stosunku do osoby chorej psychicznie, objętej oparciem społecznym, o którym mowa w art. 8 tej ustawy, wniosek o przyjęcie jej do szpitala psychiatrycznego bez zgody wymaganej w art. 22 u.o.z.p. może zgłosić również organ do spraw pomocy społecznej. W myśl art. 8 u.o.z.p. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2011 r., jednostki organizacyjne działające na podstawie ustawy o pomocy społecznej, zwane "organami do spraw pomocy społecznej", w porozumieniu z podmiotami leczniczymi udzielającymi świadczeń zdrowotnych w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej organizują na obszarze swojego działania oparcie społeczne dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem, w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz w sprawach bytowych (ust. 1); oparcie społeczne polega w szczególności na: 1) podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego, aktywnego życia, 2) organizowaniu w środowisku społecznym pomocy ze strony rodziny, innych osób, grup, organizacji społecznych i instytucji, 3) udzielaniu pomocy finansowej, rzeczowej oraz innych świadczeń na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej (ust. 2). Jak widać, w świetle art. 8 ust. 2 u.o.z.p., postać udzielanego oparcia społecznego przez powołany do tego organ może być różna, w myśl zaś art. 29 ust. 3 u.o.z.p., każdy sposób udzielania oparcia społecznego legitymuje organ udzielający tego oparcia do zgłoszenia wniosku o przyjęcie osoby nim objętej do szpitala psychiatrycznego bez zgody wymaganej w art. 22 u.o.z.p.

Z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, że w okresie bezpośrednio poprzedzającym złożenie wniosku o przyjęcie uczestniczki do szpitala psychiatrycznego pracownik socjalny wnioskodawcy odwiedzał uczestniczkę, prowadził z nią rozmowy, pouczał w celu udzielenia jej pomocy w ułożeniu prawidłowych relacji z sąsiadami, którzy skarżyli się, że zagraża ona ich życiu, bije,

straszy, wyzywa, rozsypuje na klatce schodowej śmieci, wybija szyby, puszcza psa bez kagańca. Z inicjatywy pracownika socjalnego wnioskodawcy doszło w dniu 13 maja 2010 r. do złożenia uczestnicze wizyty w jej mieszkaniu przez lekarza psychiatrę, który rozpoznał u niej uporczywe zaburzenia urojeniowe.

Sąd Okręgowy trafnie, w ślad za Sądem Rejonowym, uznał działania podejmowane i inicjowane przez pracownika socjalnego za wyraz objęcia uczestniczki przez wnioskodawcę oparciem społecznym, o którym mowa w art. 8 u.o.z.p., zmierzającym do udzielenia jej pomocy w prawidłowym ukształtowaniu stosunków z sąsiadami. Chodziło tu o oparcie społeczne w postaci mieszczącej się w zakresie art. 8 ust. 2 pkt 1 u.o.z.p. W przepisie tym mowa o podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego, aktywnego życia. Wprawdzie skarżąca ma rację, że po 2008 r. nie otrzymywała ona już świadczeń pieniężnych w ramach pomocy społecznej, ale wbrew jej twierdzeniom otrzymywanie tych świadczeń nie jest niewątpliwie – jak wyżej wyjaśniono – konieczną przesłanką uznania danej osoby za objętą oparciem społecznym w rozumieniu art. 8 u.o.z.p. Kwalifikowaniu działań podejmowanych i inicjowanych w stosunku do uczestniczki przez pracownika socjalnego wnioskodawcy jako przejawów udzielania jej oparcia społecznego w rozumieniu art. 8 u.o.z.p. nie stoją na przeszkodzie przepisy art. 36 pkt 2 lit. h i art. 47 u.p.s. Z art. 8 u.o.z.p. nie wynika, że spośród wymienionych w art. 36 pkt 2 u.p.s. świadczeń niepieniężnych tylko mające postać interwencji kryzysowej (lit. h), w znaczeniu określonym w art. 47 u.p.s., może być uznane za przejaw udzielenia oparcia społecznego.

3. Zdaniem skarżącej, zgłoszony w stosunku do niej wniosek przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej nie spełniał wymagań art. 30 u.o.z.p., ponieważ nie dołączono do niego odpowiedniego świadectwa lekarza psychiatry.

Według art. 30 u.o.z.p. w brzmieniu obowiązującym od 11 lutego 2011 r., do wniosku, o którym mowa w art. 29 ust. 3, dołącza się orzeczenie lekarza psychiatry szczególnie uzasadniające potrzebę leczenia w szpitalu psychiatrycznym; lekarz psychiatra wydaje orzeczenie na uzasadnione żądanie osoby lub organu uprawnionego do zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania (ust. 1); w przypadku niezłączenia do wniosku orzeczenia lekarskiego lub gdy zostało ono wydane w okresie dłuższym niż 14 dni przed dniem złożenia wniosku, sąd zwraca

wniosek; przepisy art. 130 k.p.c. nie mają w tym przypadku zastosowania (ust. 2); w przypadku, o którym mowa w ust. 2, jeżeli treść wniosku lub załączone do wniosku dokumenty uprawdopodobniają zasadność przyjęcia do szpitala psychiatrycznego, a złożenie orzeczenia, o którym mowa w ust. 1, nie jest możliwe, sąd zarządza poddanie osoby, której dotyczy wniosek, odpowiedniemu badaniu (ust. 3).

Sąd Rejonowy uznał dołączone do wniosku świadectwo lekarza psychiatrii (E. Ł.) za nieodpowiadające wymaganiom przytoczonego wyżej art. 30 ust. 1 u.o.z.p., zarazem jednak dopatrył się określonych w ust. 3 przesłanek do zarządzenia poddania uczestniczki odpowiedniemu badaniu psychiatrycznemu (przez J. M.). Akceptacja przez Sąd Okręgowy zastosowania przez Sąd Rejonowy art. 30 ust. 3 u.o.z.p. nie budzi zastrzeżeń. W tej sytuacji brak podstaw do podzielenia podniesionego w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia art. 30 u.o.z.p.

4. Bezzasadny okazał się także zarzut naruszenia art. 29 ust. 1 u.o.z.p. Według tego przepisu, bez zgody wymaganej w art. 22 u.o.z.p. do szpitala psychiatrycznego może być również przyjęta osoba chora psychicznie: 1) której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego, bądź 2), która jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a uzasadnione jest przewidywanie, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę jej stanu zdrowia. Ze sporządzonej na zarządzenie Sądu opinii lekarza psychiatrii (J. M.) wynika, że A. K. cierpi, prawdopodobnie od wielu lat, z powodu uporczywych zaburzeń urojeniowych. W stosunku do objawów choroby jest całkowicie bezkrytyczna. Nie jest zdolna do wyrażenia świadomej zgody na leczenie w oddziale psychiatrycznym. Dotychczasowe jej zachowanie wskazuje na to, że nieprzyjęcie jej do szpitala psychiatrycznego spowoduje dalsze pogorszenie jej stanu zdrowia psychicznego. Niepoddana leczeniu może zagrażać zdrowiu i życiu własnemu oraz innych osób. Treść tej opinii w przytoczonym zakresie świadczy więc niewątpliwie o ziszczeniu się jednej z dwóch koniecznych i wystarczających, określonych w art. 29 ust. 1 u.o.z.p. przesłanek przyjęcia osoby chorej psychicznie do szpitala psychiatrycznego bez zgody wymaganej w art. 22 u.o.z.p., a mianowicie o ziszczeniu się przesłanki wyrażonej w art. 29 ust. 1 pkt 1 u.o.z.p.

5. Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił skargę kasacyjną uczestniczki, a o kosztach udzielonej uczestniczce z urzędu pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym rozstrzygnął zgodnie z § 2 ust. 3, § 6a, § 12 ust. 4 pkt 2, § 15 i 16 rozrządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U.163.1349 ze zm.).